

Nyhetsbrev för överförmyndare våren 2023

Hej,

Vi välkomnar särskilt nytilkomna prenumeranter till detta nyhetsbrev som vi ger ut ca 3-4 gånger per år, riktat till de med intresse för överförmyndarfrågor. Vi hoppas särskilt att alla nyvalda förtroendevalda har fått information om detta nyhetsbrev. Undertecknad försöker sammanställa några olika rättsfall, JO-kritik och annan information som vi hoppas är till nytta för Er läsare. Det finns betydligt fler avgöranden som meddelas löpande varmed endast en bråkdel blir föremål för vårt nyhetsbrev. Om du som läsare har tips på något vi borde förmedla till fler, hör gärna av Er.

Rättsfall och domar

Ingen moms på arvode till ställföreträdare

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har avgjort ett mål gällande ett bolags tillhandahållande av tjänster som god man och förvaltare och huruvida detta omfattas av undantaget från skatteplikt för tjänster som utgör social omsorg. Domstolen har bedömt att ett bolags tillhandahållande av tjänster som god man och förvaltare som utförs av bolagets anställda omfattas av undantaget från skatteplikt.

Högsta förvaltningsdomstolen, HFD 2022 ref. 53 meddelad 2022-12-16

Skadligt konsumtionsmönster grund för förvaltarskap

En yngre person med bland annat beviljad personlig assistans, hade under en tid gjort betydande köp i appar och på internet som bedömdes ha kopplingar till hans neuropsykiatriska funktionshinder. Konsumtionsmönstret översteg den enskildes inkomster och avsåg cirka 230 överföringar via "Google Play". Under sommaren 2022 fanns konsumtionsmönster motsvarande cirka 18 000 kronor per månad vilket enligt läkarintyg ansågs vara problematiska spelvanor. Den enskildes samtycke till ett godmanskap ansågs inte tillräckligt varmed tingsrättens beslut att anordna förvaltarskap kvarstod.

Svea Hovrätt, mål nr Ä 13764-22, meddelad 2023-03-01.

Anordnande av förvaltare upphävdes då det saknades förordnad förvaltare

Överförmyndaren ansökte om anordnande av förvaltare men hade vid tingsrättens beslut om anordnande inte ännu hittat någon som kunde ta uppdraget. Tingsrättens beslut överklagades då huvudmannen genom anordnande av förvaltare blev fråntagen sin rättshandlingsförmåga samtidigt som det saknades någon som utövade förvaltare. Hovrätten upphävde tingsrättens beslut då det saknas förutsättningar att anordna förvaltare om det inte samtidigt finns någon som är beredd att ta på sig uppdraget, se NJA 2012 s. 715 p.3.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 420-23, meddelad 2023-03-10

Begränsat godmanskap tillräckligt när resterande hjälpbehov kunde tillgodoses genom anhörigbehörighet

Att betala räkningar och tillse att räkningar sätts på autogiro kan den anhörige ombesörja med stöd av anhörigbehörighet. Hovrätten konstaterar att vanliga rättshandlingar kopplade till det vardagliga kan ske med anhörigbehörighet vilket också omfattar t.ex. sociala tjänster, lämna inkomstdeklaration med mera. Att avveckla dödsboet efter huvudmannens avlidna hustru täcks dock inte inom ramen för anhörigbehörighet (17 kap. FB). Eventuella framtida händelser utgör dock inte skäl att i nuläget anordna ett mer omfattande godmanskap än vad som är nödvändigt. Att den anhörige eventuellt kan stöta på problem hos bank medför inte någon annan bedömning. Godmanskapet ska således endast omfatta bevaka rätt vid avveckling av dödsboet efter den avlidna hustrun.

Svea Hovrätt, mål nr Ä 15539-22, meddelad 2023-02-24

Interimistiskt förvaltare då godmanskap inte var tillräckligt

Den förordnade gode mannen ansåg att förvaltare var nödvändigt då ett godmanskap inte gav tillräckligt skydd för den enskilde. Bland annat hade en uppsägning av hyresavtal med omedelbart upphörande inkommit. Social utredning gav stöd för interimistiskt förvaltare men något läkarintyg hade inte inkommit. Hovrätten bedömde att förutsättningar fanns för att interimistiskt förordna förvaltare.

Svea hovrätt, mål nr Ä 2614-23, meddelad 2023-03-28

Godmanskapets omfattning styrs inte bara av läkarintyget

Tingsrätten beslutade att omfattningen av godmanskapet skulle styras av läkarintygets omfattning. Överförmyndaren överklagade och menade att det dels fanns andra intyg som styrkte att de andra delarna i godmanskapet

behövdes samt att den enskilde behöver hjälp med myndighetskontakter, inte har förstått hur man kan söka bostadstillägg samt underlåtit att ansöka om ersättningar vilket har påverkat ekonomin negativt. Hovrätten biföll överförmyndarens överklagan och konstaterar att rättens utrednings-skyldighet bland annat är att beakta yttranden som till exempel kan avse underlag från kommunernas verksamhet enligt LSS. Sammanfattningsvis gav såväl den samlade utredningen och den enskildes hjälpbehov stöd för att godmanskapet skulle utökas och omfatta även bevaka rätt och sörja för person.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 1842-22, meddelad 2023-01-13

Begäran om byte av god man avvisades i samband med överklagan att anordna godmanskap

En anhörig till huvudmannen överklagade tingsrättens beslut att anordna godmanskap och menade endera att godmanskap inte behövdes alternativt att hen själv skulle bli god man.

Hovrätten avvisade begäran om byte av god man eftersom detta prövas av överförmyndaren som första instans och inte inom ramen för beslut att anordna godmanskap. I övrigt bedömde hovrätten att förutsättningar fanns för att anordna godmanskap varmed överklagandet avslogs.

Svea hovrätt, mål nr Ä 702-23, meddelad 2023-02-02

Oöppnad post och skuldsättning inte tillräckligt för godmanskap när det saknas orsakssamband

Tingsrätten anordnade godmanskap bland annat på den grund att det fanns oöppnad post som funnits under flera år hos huvudmannen. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut då de saknades orsakssamband mellan hjälpbehov och den enskildes medicinska tillstånd. Den gode mannen yttrade sig att hen hjälp den enskilde att gå igenom cirka fem år av oöppnad post samt att avbetalningsplaner träffats med fordringsägare. Att den enskilde förstod problematiken och fått självförtroende av den gode mannens insatser att sortera upp ekonomin.

Hovrätten konstaterar att inget i utredningen tyder på nedsatt kognitiv förmåga eller att det i övrigt finns skäl för anordnande av godmanskap. Beslutet att anordna godmanskap upphävdes.

Svea hovrätt, mål nr Ä 12588-22, meddelad 2023-01-17

Ändring av namn faller utanför en ställföreträdarens behörighet

Kammarrätten har prövat en överklagan gällande en ansökan om namnändring. Domstolen bedömer att en namnändring är *en fråga av utpräglad personlig karaktär och som huvudregel faller utanför en*

förvaltares behörighet. I det enskilda fallet konstateras att den enskilde saknar förmåga att ge uttryck för sin vilja och att sådan förmåga inte heller har funnits tidigare.

Kammarrätten i Stockholm, mål nr 4033-22, meddelad 2023-02-15

E-postadresser till ställföreträdare lämnas inte ut

En lokal förening för ställföreträdare begärde att få ut en lista med mailadresser till alla ställföreträdare vid ett specifik överförmyndarkontor. Begäran avslogs varmed beslutet överklagades. Kammarrätten konstaterar att den sekretess som följer av 32 kap. 4 § OSL är till skydd även för ställföreträdare (se RÅ 1992 not. 331 och RÅ 1993 not. 710). Oaktat syftet med att göra utskick till ställföreträdarna bedömer kammarrätten att det inte står klart att de begärda uppgifterna kan röjas utan att enskild kan lida skada eller men. Överklagan avslogs.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 4214-22, meddelad 2023-03-07.

Uppgift om utbetalat arvode samt antal uppdrag nekades

En person begärde att få ut uppgifter om utbetalat arvode och antal uppdrag för en specifik person under en viss tidsperiod. Vidare begärdes uppgift på samtliga gode män med uppdrag hos aktuell överförmyndare och hur många uppdrag de haft under aktuell tidsperiod.

Kammarrätten bedömde att de begärda uppgifterna inte kan utlämnas utan risk för att enskild lider skada eller men. Överklagan avslås.

Kammarrätten i Jönköping, mål nr 3523-22, meddelad 2023-01-12.

Hur många uppdrag en person har och har haft lämnas inte ut

Kammarrätten i Jönköping har prövat flera fall där journalist begärt ut handlingar och uppgifter gällande hur många uppdrag en specifik person har eller har haft under en tidsperiod. Kammarrätten avslog överklagan och menade att den sekretess som följer av 32 kap. 4 § OSL medför en presumtion om sekretess vid prövning. Att det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan risk för att enskild lider skada eller men.

Kammarrätten i Jönköping, mål nr 3543-22 , 3654-22 m.fl. meddelad 2023-01-12.

Merparten av en akt lämnas ut till Allmänna arvsfonden

Allmänna arvsfonden, i sin egenskap som legal arvinge till den avlidne tidigare huvudmannen, begärde att få ut en helt akt som förvarades hos överförmyndaren. Kammarrätten bedömde att de handlingar som gällde den avlidne huvudmannen kunde lämnas ut då allmänna arvsfonden bland annat hade viss kunskap i ärendet och skulle utreda eventuella

missförhållanden som den avlidne drabbats av när hen var i livet. Uppgifterna skulle inte anses kränka den avlidnes frid. Uppgifter om en tidigare ställföreträdare kunde dock inte lämnas ut eftersom det inte stod klart att uppgifterna kunde röjas utan att den tidigare ställföreträdaren skulle lida skada eller men.

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 117-23, meddelad 2023-03-03.

JO riktar kritik: Granskning av sluträkning slutfördes 9 månader efter sista kompletteringen

En tidigare god man anmälde till JO en överförmyndarverksamhet för långsam handläggning/granskning av en sluträkning och beslut om arvode. Flera kontaktförsök hade skett från den gode mannens sida. Sedan den sista kompletteringen inkom i april 2021 så dröjde det till januari 2022 för att sluträkningen skulle granskas färdigt och beslut om arvode fattades. JO skriver att granskningen av bland annat års- och sluträkningar är en central del av en överförmyndares tillsyn över ställföreträdarnas verksamhet. Att en noggrann kontroll minskar risken för att huvudmannens tillgångar används på ett felaktigt sätt. Granskningen behöver därför ske inom rimlig tid. Överförmyndarverksamheten får kritik för långsam handläggning. Vidare borde överförmyndaren ha underrättat den enskilde om att beslutet om arvode skulle bli väsentligt försenat enligt 11 § FL.

Justitieombudsmannen, dnr 741-2022, meddelad 2023-03-15.

Tidigare ställföreträdare dömda för grov trolöshet mot huvudman m.m.

Två hovrätter har senaste månaderna prövat två brottmål mot tidigare ställföreträdare gällande trolöshet mot huvudman, grov trolöshet mot huvudman etc.

I det ena brottmålet döms personen för brott mot 6 olika huvudmän under flera olika år. Åklagaren hade yrkat ansvar för sammanlagt 448 olika transaktioner och 782 161 kronor.

Svea hovrätt, mål nr B 3878-21 meddelad 2022-12-16

I det andra brottmålet döms personen för att i sin roll som god man för sin syster, givit bort huvudmannens egendom vid 16 tillfällen med sammanlagt 57 000 kronor, i strid med föräldrabalkens gåvoförbud.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr B 681-23, meddelad 2023-04-04.

Övrigt

Pilotprojekt för digital kommunikation mellan Kronofogden och överförmyndare

Under 2022 har ett pilotprojekt genomförts mellan Kronofogden och 3 överförmyndarverksamheter gällande digital kommunikation. Under april månad planeras det för att pilotprojektet ska omfatta samtliga överförmyndarverksamheter. Tanken är att bland annat notifiering när ett barn är satt i skuld, ska kunna ske betydligt snabbare än via ordinarie postgång. Samtliga överförmyndarkontor kommer få mer information per mail.

Delegationsordning bör omfatta även lag om framtidsfullmakt

Överförmyndarverksamheten omfattar många olika lagrum i olika lagar. Genom lag om framtidsfullmakt fick överförmyndarverksamheten ytterligare några uppgifter. Under våren 2023 har Lantmäteriet gjort en tolkning av jäv kopplat till framtidsfullmakter vilket har fått följderna att några fler tillfälliga godmanskap behövs. Men, det blir ett godmanskap enligt 17 § i lag om framtidsfullmakt vilket en del överförmyndarverksamheter har missat i sin delegationsordning. Följden blir att ett sådant beslut behöver tas av överförmyndarnämnd eller överförmyndare, om lagrummet inte finns med i delegationsordningen.

Vårens webbsändning, ”aktuellt för överförmyndare” 9 juni

Varmt välkomna till vårens webbsändning, ”aktuellt för överförmyndare”, 9 juni 2023 mellan kl.10:00- ca kl.11.30. Denna gång via zoom. Gratis, ingen föransökan krävs.

- Genomgång av några rättsfall
- ”Halvtid” i granskning. Lärdomar från några olika verksamheter
- Extern medverkan
- Med mera

Join Zoom Meeting

<https://zoom.us/j/92945830154?pwd=ODZsKzUwZmtKMGxIRzVxczVNY2ZNZz09>

Meeting ID: 929 4583 0154

Passcode: 148135

Kommande kurser och webbsändningar

Den 4 maj - Fördjupande seminarium om barn och barnärenden¹.

Den 18 oktober - Kurs: Arv & dödsbo för överförmyndare².

Den 20-21 november - Grundkurs nya inom överförmyndarområdet.³

Den 6 december - Fördjupande arvsrättsligt seminarium för överförmyndare⁴.

Ytterligare arrangemang planeras för hösten 2023.

Har du önskemål? Maila till Kontaktcenter på SKR.

Ytterligare kurser och seminarium planeras – besök gärna SKR:s webbplats med information om evenemang för att se aktuellt utbud⁵.

Har ni frågor får ni gärna maila till SKR:s kontaktcenter⁶.

Kalle Larsson

¹ [Fördjupande seminarium om barn och barnärenden](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/fordjupandeseminariumombarnochbarnarenden.69101.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/fordjupandeseminariumombarnochbarnarenden.69101.html>)

² [Arv & dödsbo för överförmyndare](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/arvochdodsboforoverformyndare.69684.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/arvochdodsboforoverformyndare.69684.html>)

³ [Grundkurs för nyvalda överförmyndare, ledamöter och tjänstemän](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/grundkursfornyvaldaoverformyndareledamoterochtjansteman.70135.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/grundkursfornyvaldaoverformyndareledamoterochtjansteman.70135.html>) (Grundkurs för nyvalda överförmyndare, ledamöter och tjänstemän)

⁴ [Fördjupande arvsrättsligt seminarium för överförmyndare](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/fordjupandearvsrattsligtseminariumforoverformyndare.69766.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/fordjupandearvsrattsligtseminariumforoverformyndare.69766.html>)

⁵ [SKR:s webbplats om evenemang](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang.609.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang.609.html>)

⁶ [SKR:s kontaktcenter](mailto:info@skr.se) (info@skr.se)